

Подьме до Віфлеєма!

Свят, свят, свят, Господь Саваот...

Так співають ангели на славу Господа Бога. Він є Господь цілого світа – вшитых і вшиткого: небесных сил – ангелів, людей і зізд.

Небо, земля суть повны твоёй славы. Осана в небесах. Благословенный тот, што иде в імені Господа! Осана в небесах.

Што суть то за таємны слова? Хто иде міджі нас в імені Господа?

Ани тоты слова ангелів не оставають в утаєности, бо смоть, худобным пастырям ся появлює ангел од Господа і освітить їх слава Найвысшого. Ангел пастырям повесть:

„Не бійте ся! Бо я вам оголошую велику радость, котра буде про вшитых людей. Днесь в місті Давіда народив ся вам Спаситель – Христос Господь. А знамено про вас буде тото: Найдете повитого хлопчика лежати в яслях“ (Лк 2, 10-12).

Теологічны книги пояснюють єврейскы слова Господь Саваот як Господь войск, сил.

Прото і євангеліста Лука по тых таємных словах додавать, же коло ангела ся появило много небесных сил, котры прославляли Бога і голосили: **„Слава Богу на небі і мір на землі; міджі людми добра воля!“**

І мы, віруючі в Христа – Спасителя і Господа, похрещены в імені Святой Тройці, належыме до общества небесного войска і небесных сил. Не є то про нас лем слава небес, но і завязаность Христови ку богобойному, чістому, честному і ангельскому животу на землі. Як добры вояци нашого Господа маме перемагати зло світа а будувати покій і добру волю міджі людми.

Апостол Павел в писмі Ефезанам пише: **„А так вы уж не чужді, ани пришелці, но мате право святых, належыте ку Божій родині. Вы выбудованы на фундаменті, котрым суть апостолы і пророцы, а камінём угла є сам Ісус Христос. На нїм і ціле будоване діло росте в Господі в святу Церковь. А на нїм і вы будованы в духовне Боже обьистя“** (Еф 2,19-22).

Світ коло нас переважно переживать тоты свята комерчно. Великы дарункы, забавы, забавкы, огнестрої, петарды суть про многих пріорітов Святого вечора... Не мусить то быти ніч грішне, но істо світло огнестроїв закрывать світло Віфлеємской зізды а гук і крик уліці нищить чаровне тихо Віфлеємской ночі. А є то шкода, бо кідь мать чоловік в собі будувати духовне Боже обьистя, найліпше ся то дарить в тиху і в світлі Божой славы.

А так охабме сантаклавса стояти в папучах на уліці (мать то заплачене!), а выберьме ся тихонько до Віфлеємской яскыні. Войдийме до ній а ведно з пастырями побудьме даякый час зо святых родин. Тота пречудесна родина і тото пречудесне обьистя суть нашы правдивы рождественны свята!

о. Франтішек КРАЙНЯК,

грекокатолицький священник, Камюнка

Дорогы читателі і дописователі, желаме Вам щастливо прожыти рождественны свята в кругу своёй родины і при міцнім здоровю і успішным новым рік 2010.

Колектив редакції НН і Русина

Фотка
Данієлы Капралёвой

Христос раждаєт ся! Славіте єго!

Дорогы братья і сестры!

Зась переживаме радостны свята Нарождіння Ісуса Христа, котры заслужено каждый рік называме святками радости і покою. Радуюме ся з Христового народжіння. Сын Божий пришов на світ, став ся чоловіком, абы сьме могли быти Божыма сынами. В Христови є посвячена людська природа. Тота родость є велика, але лем про тых, котры ю так одчувають, котры ся докажуть задумати над змыслом свого жывога. Своіма слабостями і великов Божов любовю, яка охоплює ціле людство. Сын Божий пришов на світ, жебы каждый, хто в Нёго увірить, не загинув, але мав вічний живот.

Ту є вопрос про каждого з нас. Як пришов к нам Божий Сын, маме достаточну віру про досягнутя вічного жывога? З Божой благодати будеме спасены, але Бог нас не спасить без нашого причініня. Посмотрьте – Христос робив чуда там, де го о то люде попросили, де была віра. Віра є основов познания, основов духовного жывога. Мать быти певна і стала. Постаєме собі вопрос: **„Яка є досправды наша віра? Є певна, стала і жива? Чиниме на основі віры і добры skutky? Бо віра без skutkiv є мертв.“**

Як ся попозераме на днешній світ, видиме, же в людській сполочности є великий недостаток добрых skutkiv. Нераз чуєме, але і видиме тых, котры суть в нужді або пошкоджены планов неволёв міцных. Часто видиме в телевизії, чуєме в радію, чітаме в новинках о злодійствах, насилствах, враждах поєдных людей або груп. Тото вшитко є проявом нездоровой духовной атмосферы, в якій ся наша молода генерація духовно і сполоченьскы розвивать. Што робити? В першій ряді сі маме усвідомити, же великы діла ся складають з маленьких часток. Важно є, абы сьме были уважны к тым малым часткам, котры суть основов і творять сполоченьску атмосферу, яка визначное міров впливать на духовне формованя чоловіка.

Даколи чуєме, же молодеж ся дістає к дрогам. К барз небезпечній завіслости. Але усвідомлюєме сі, же дрогы суть якбы „надставбов“ алкоголізму і куріня? Праві там, де алкоголізм і куріня уж не сповнюють тужбы чоловіка по зажитках і возрушіню, приходять дрогы. Найперше тзв. мягкы, о котрых сі дакотры думают, же не суть аж такы небезпечны. Але потім закономірно прийдуть і тверды, бо ступінь завіслости у завіслото чоловіка все росте.

Попробуйме ся самы задумати над своёв властнов завіслостёв на алкоголь і куріню. Кідь апостол Павел у своїх писмах хрістіанів называє святыма а мы сі усвідомлюєме, же сьме хрістіанами, потім мать мати алкоголізм, куріня, дрогы або гамблерство в хрістіаньскых

родинах місце?!

Кідь приїдеме к щедровечерному столу, задумаиме ся над вшиткыма своїма недостатками і просьме Вшемогущого Бога о поміч і сполупрацу при перемаганю властных недостатків. Треба сі усвідомити, же завіслости мають выживный ґрунт там, де люде собі не усвідомлюють основу їх брыдкости і наслідків на їх далше справованя.

Каждая єдна завіслоть розкладаєт дух особности і мобіліты чоловіка і значне неґативно впливати на нёго. Є ту і тзв. невинна залюба молодых. Люблять высижджувати при компьютеровых ґрах і поступом часу ся з них стають завіслы люде. Пізніше собі не можуть найти час на честну каждоденну роботу і так з підорванов волёв дають ся везти по далшых пішниках завіслости.

Позераиме зато добрі, што робиме мы і нашы близкы. Ці досправды роблять з інтернетом, або лем хворобно сурфують і не можуть ся од інтернету одорвати. Ці нагодов хворобно не надвязують вшеліякы контакты, а тым страчають контакт із своїма близкыма, докінця ай інтерес о них, бо дахто незнамый там далеко стає ся близким їх сердцю. Тото веде нераз к распорам нелем перед вступом до манжелства, але і у манжелі.

Чоловік ся дасть легко звести на незнамы пішники, котры ся здають інтересны і обогачуючі, але иде о клам, котрый наісто раз укаже свою праву тварь.

З нагоды рождественных свят близкы люде сі дають дарункы. Є то барз красне. Но попробуйме ся задумати над собов і обдаруйме ся і самы добрыма намірїнями, абы сьме могли быти силнішы, духовно здоровшы при перемаганю своіх властных спокус. Будуйме свій духовный живот з малых часточок, котры творять певны фундаменты доброго одношіня к Богу, нашим ближнім, близким і властного духовного росту і особной доконалости. Так прожыєме духовно богаты не лем тоты свята, але і остатні дні свого жывога.

**Христос раждаєт ся!
Славіте єго!**

прот. Мілан ҐЕРКА,
православный
священник,
Пряшів

• 26. новембра 2009 у СНМ – Музею русиньской культуры в Пряшові був одборный семінар о животі і діяльності Александра Павловича. На зачатку, як традиційно на подібных семінарах, была отворена мала выставка к темі, к якій зробив выклад Мгр. Г. Бескид. За челный стіл засіли реферуючі: (справа) ПгДр. О. Глосікова, др. н., ПгДр. Г. Секель, ПгД., Мгр. Г. Бескид, Инж. Р. Павлович і ПгДр. К. Копорова.

Александр Павлович – недоцінена особность русиньского народного руху

(Одборный семінар к 190. вырочу од дня народжіння будителя, котрый ся одбыв дня 26. новембра 2009 в Музею русиньской культуры у Пряшові)

Офіціальний зачаток семінара мав быти о 14-тій годині пообіді. Люде ся сходять помалы, пришло їх коло 30. Вшытко репрезентанты середній і старшой генерації – над 50 років. З молодых ем там був сам – студент русиністики Пряшівской універзиты. Шкода...

Наперек віковому зложіню – живый інтерес о дану проблематику був явний, што ня дость несподівало. Пан Мгр. Гаврііл Бескид знова вказав, же ёго енергію му можуть завідіти і молоды. Як єден з організаторів семінара отворив выставку з творчости Александра Павловича – вшытко мав належно хронологічно ушорене і як добрый оратор цілу выставку окоментовав, причім залучав до бісіды і публіку, што ся мі любило найвеце.

Єдным з найкрасных способів презентування вірша є через народну співанку. Так то зробила пані Анна Барнова, котра якраз таким способом запредставила творчость А. Павловича – маковіцького соловя. К ей співу ся придали вшыткы участници і vznikла так атмосфера, котра ся не дасть словами описати. Просто, каждый ся чув, же ту належить, же є неодділнов частёв семінара. Быв то і про мене барз емотивный момент.

У своїм вступнім слові пан Бескид оправдав неучасть двох реферуючых – Мгр. Валерія Падяка, к. н. з України (з причіны хрипкової епідемії) і про хворобу ПгДр. Марію Мальцовску (ей реферат але на семінару і так прозвучав). Мерзило ня, же якраз пан Падяк не міг прийти, бо ёго реферат обіцяв освітити многы незнамы факты зо жывога і творчости А. Павловича, котры пан Падяк здобув якраз на Підкарпатю. Шкода, може на другый раз...

Веджінём семінара была повірена ПгДр. Кветослава Копорова, асистентка Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзиты (ІРЯК ПУ), котра і сама выступила з рефератом на нетрадицну тему – о языку Павловича, котрый є властно, як авторка сконштатовала, зафіксований в орфографічнім словнику русиньского языка, причім вказала на факт, же дакотры слова, котры хосновав у свій час А. Павлович бы требало до словника іщі доповнити, хоць і з позначков – регіоналізм ці діалектизм, бо они суть доднесь живы і значно фреквентованы, главно в маковіцькых діалектах. Мене особно заінтересовав і реферат ПгДр. Марії Мальцовской, асистентки ІРЯК ПУ, на тему А. Павлович як дїтський поет. Авторка вказала на факт, же Павлович много поезій написав о дїтєх, причім в них находиме моралны поучіння про родічів – як виховлєвати своїх дїтей. Тема, котра, думам сі, є актуална і днесь.

Як необычайного священика а заєдно будителя народа представив Павловича ПгДр. Габрієл Секель, ПгД. Предпокладам, же черпав з церковных архівів, выповів о

детайлах зо жывога Павловича, котры іщі не были презентованы.

Хоць тому тяжко увірити, але слово належало і Павловичови. І Павлович пришов бісідувати о Павловичови. Быв то Инж. Рудолф Павлович з Пряшова, котрый ся жывогом свого предка занимать уж понад десять років. Быв то реферат цалком інакшой сорты, як тоты перед ним. Пан Павлович побісідовав о своїй пути до мадярьской Нїредьгазы, де ся стрітив з небогом Іштваном Удваріом і нараз ся ёго доволенка змінила на робочо-історичный выїзд. На нїм з паном Удваріом розоберали архівну документацію, котру пан Павлович понаходив у розлічных архівах. З повідженого выплинуло, же пан Рудолф Павлович мать в плані выдати книжку о ґенеалогії роду ґрекокатолицькых священиків Павловичів зо Шаріського Чорного. Мотивом на роздумованя были слова Рудолфа Павловича: „Не є важне, хто і яки были нашы предкове. Не є важне, ці были худобны, з фалатком поля, ці мали шляхтицькый повод, властнили ербы або маєткы, ці были славны і успішны. Важне є то, же ту были і даровали жывог далшым генераціям. За то їм маме быти вдячны, прото бы сьме мали знати, хто были нашы предкове.“ З темов потреби збераня матеріалів і артефактів односно А. Павловича выступила директорка Музея русиньской культуры у Пряшові, ПгДр. Олга Глосікова, др. н., котра споминула, же музей бы мав мати од далшого року свої властны просторы, в котрых буде мати місце ціла русиньска історія, ці то світська, або церковна і вызвала притомных на сполупрацу над заповнєванём музея артефактами.

Позітивным був факт, же на семінару vznikли і добры думкы односно памятки А. Павловича до будучности. Єднов з них была думка зробити бусту А. Павловича і дати ей на Павловичове намістя у Пряшові, або дати на будову бывшого Алуменя у Пряшові памятку таблу. Тоту думку підпорила і представителька Матіці словеньской – Др. Терезія Темковіцова з Пряшова, котра прияла позваня на семінар.

Двері музею ся заперли в нескорых годинах, бо участници семінара іщі довго дискутовали, выміняли сі погляды, розоберали прочітаны темы... Быв ем несподіваний, як тот малый народ ся по новембровій революції двигать на ноги. Є то про мене тема на задуманя, на переоцініня пріоріт у молодой генерації... Мали бы сьме знати, хто были нашы предкове... Сьме їм вдячны за то, же сьме ту, за то, чім сьме...

Штефан ПРОКОПОВІЧ,
штудент русиньского і анґліцького языка
ФГПН ПУ в Пряшові, фоткы автора

Розлучіли сьме ся з Я. Горжцом

22. новембра 2009 дотовкло сердце доц. ПгДр. Яроміра Горжеца, новинаря, поета, текстаря, писателя, педагоґа, першого і довгорічного председа Сполочности приятелів Підкарпатської Руси з центром у Празі. Не дочекав ся 88. народенин,

ани выдана своїх мемоарів, котры ся приправлюють і мали бы выйти на ярь наслідуючого року.

Яромір Горжец ся народив 18. децембра 1921 в Хусті на Підкарпатській Руси. В році 1954 скінчив штудії чеського языка і літературной науки на філософічній факулті, в шістдесятих роках ся учів на факулті соціальных наук і публіцистики. Автор многих поетичных збірок у році 1945 ся став єдным із основателів денника Млада

фронта. Робив ту до року 1950 як шефредактор і директор видавательства Млада фронта.

Любив джез, писав красны поетичны тексты к пісням, напр. *Dva modré balónky, Docela všední obyčejný den, Nedělní vláček, Barborka...* Першыма інтерпретами тых текстів были Йозеф Зіма, Власта Прухова, Валдемар Матушка.

В році 1969 був збавлений функції на факулті, посту шефредактора часопису *Univerzita Karlova*. В році 1977 підписав Харту 77, пізніше заложив саміздатову едіцію *Česká expedice*, де вышло 120 збірок. За шырїня тых публікацій і „розвертаня републікы“ був у році 1981 веце як пів рока арештований. По новембровій революції був Горжец у році 1991 менований доцентом і став ся председом Сполочности приятелів Підкарпатської Руси.

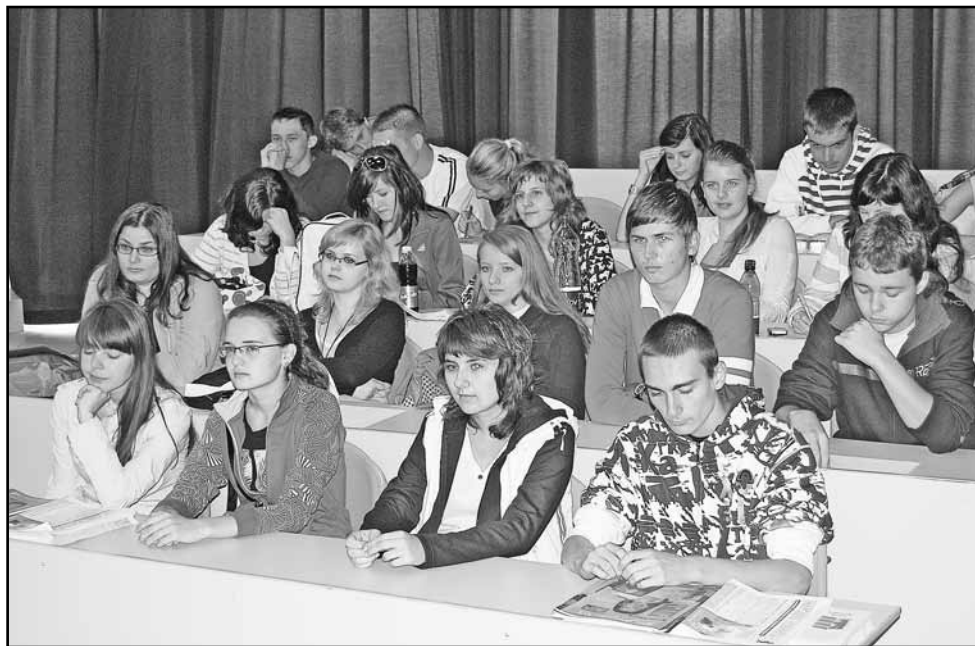
Я особно нігда не забуду на момент, кідь по многих десятироках знова пришов до Хусту і з огниками в очах позерав ся на брану „своєї“ школы, до котрой ходив. Звала ся „Масарикова“. Проходив уліцями свого дїтинства і споминав. Была ем при тім і доято ем слїдовала ёго щастный выраз у твари і щастный непокій.

Тогды, на початку 90-ых років минулого стороча мала уж наша Сполочность приятелів Підкарпатської Руси за собов першы крокы. Выдали сьме пару книжок і брожур, першы річники часопису (тогды то був лем малый інформачный справодай, котрый мав пару сторінок), організовали сьме регулярны стрїтнута, зачали сьме ся записовати до позорности шырокой громады. Яромір Горжец стояв при зроді той Сполочности, першый вышов з ініціатів, котра была тотожна з ініціативами далшых, но передушыткым він ей довів ку скutoчній реалізації. Потім був веце як десять років председом Сполочности, а вів ей добрі. Він мав і манажерскы способности, тадь перед тым рядив і великий денник, і дакілько часописів. К Підкарпатській Руси і Русинам мав інтерне, міцно особне одношіня, чутя одповідности. Свідчать о тім нелем ёго віршы (напр. збірка *Ясиня*), але напр. і факт, же просажовав сполучасть русиньской комуніты в Чехах на діяльності організації. Мав много думок, о котрых любив дискутовати з приятелями з Ужгороду і Мукачова, дотыкали ся вопросу наворачнута людём народного усвідомлїня, наворачнута чутя, же суть Русинами.

Доц. ПгДр. Яромір Горжец зістане навсе записаний в публікаціях, навсе ся став частёв літературы і журналістики. Нам, котры сьме го любили і тримали в чести, буде барз хыбовати.

Вічная ёму память!

Агата ПІЛАТОВА, Прага

• Погляд на часть студентів середніх шкіл із Бардеєва, Свідника, Старой Любовні, Міджілаборець, Гуменного і Снини, котрі взяли участь на Днях отворених дверей, які на Пряшівській університеті в Пряшіві 11. і 14. септембра 2009 зорганізовав Інститут русинського языка і культури ПУ. Фотки: А.З.

Спомин на Рождество Хрістове

Настав час, кідь собі припоминаме приход малого Ісуса міджі людей. Рождественны свята суть найшумнішы а про хрістіанів і єдным з найвекших свят. А праві в часі тых свят ся люде міняють на добрых, сердечных і падають до ефорії накупованя і святочного стресу. Лемже тото не є головный вызнам тых свят. Бог зослав свого Сына на то, жебы нас научів быти ку собі добрыма і милыма через цілый рік. Шкода лем, же люде собі уж в днешній добі не усвідомлюють вызнам тых свят а з Рождества Ісуса Хріста ся ставають матеріалны, а не духовны свята. А праві зато собі даколи ани не усвідомлюєме то, же люде, котры ся о духовне намірня тых свят снажать, одобєме шкаредым словом. Штось такого ся стало і єдному дівчатку.

Быв красний засніжений день а мале дівчатко забалєвало до дорогого золотого папіря дарунок. Кідьже іщі было мале, так ся му дарунок тяжко паковав. Тым выходжало велє папіря нанивоч. Як ся так з тым папірєм мордовало, вошов до хыжы отець і зачав на дівчатко кричати: „Ты не знаш, же тот папірь був дорогой? Не видиш, же ся ті то не дарить а кільки того папіря треба вышмарити?“ Дівчатко притисло ладічку, забалену до папіря, ку сердцю і з плачем ся заперло до своєї ізбы. На другый день був Святы вечур а дівчатко положило дарунок під ялічку. Отець з дівчатком ся навечеряли і пішли посмотрити дарунки під ялічку. Першы зачав отець. Під ялічков збачів оздоблену ладічку і попозерав на дівчатко. Оно радостно двигло свій погляд на отця і повіло: „То є дарунок про тебе!“ Отець ся засміяв і з радостєв зачав торгати папірь і отворяти ладічку. Кідь посмотрив днука, ніч там не нашов. Ёго злость зась наступила і зачав на дівчатко міцно кричати: „Кілько дорогого папіря на порожню ладічку?“ Дівчатку вошли слызы до очей і тихым рострясеным голоском повіло: „Няньку, тота ладічка не є порожня, я до нєй вложила сто поцілунків про тебе!“ Отець счервенів і не знав што мать повісти. Взав порожню ладічку і положыв ей на стіл. Зачав дівчатко силно ціловати і стискати а справды аж тогды собі усвідомив, што про нєго значать рождественны свята.

А прото і мы не падайме до новодобых завіслостей на дарунках, а справды в будучности переживайме радостны рождественны свята. Бо і Бог хоче, жебы сьме были к собі добры цілый рік а не лем через свята. Тоты суть лем на то, жебы сьме прославляли Бога і были добрыма хрістіанами через цілый рік. Хрістос раждаєт ся!

Вєрка ДРУГОВА, Чабины

Бісїда наших предків (Архаїзмы в русиньскім языку і їх хоснованя в сучасности)

З розвитком сполочности ся мінить і словник людей. Роботы, котры ся робили даколи, уж ся днесь не роблять, і так вымерла і лексіка, котра была з тыма роботами споєна. В тій короткій статі бы-м хотіла приближити словник мого родного села – Камюнки в окресі Стара Любовня, як єм го зафіксувала од найстаршой генерації Камюнчан.

Наприклад, в днешній добі ся уж не тчуть домашні покровці, зато уж не поужываєме такы слова, як **бердо**, **нічелніці**, **поножаї**, або **кросна**. Одколи ся не кладе в печь огонь, не вымітат ся ани **саджа**, і так не маме **помело**. По заведжіню електрикы люде не поужывають **лямпаш**, **гайз**, ани **кромпликы**. Малохто уж днесь прийде до сполку купити **елем** до електрикы, **гвожді**, **цвачкы**, **цвірну**, **оріханку**, **лахыткы** ці **добошы**. Заряджіня в хыжы было цалком інакше, як познаме днесь. Уж не маме в **сінєх шафку**, **касту**, **канапку** і **шіфонер...** В постели не є **стрейзак**, ани коло постелі **накаслик**. На шафці звыкло быти в **пахарику сіле молоко**, в **кутню шванець**. До касты сі жены одкладали новы, іщі гарды **канфаскы**, **кляченіці**, **лайбыкы**, **фартухы**, **оплічата**, **галункы**, **загортки**, **візиткы**, **бельнякы**, **хлопскы гачі** і **серзак**. Хлопске **лахматя** і **гольштух** были одложены в **шыфонері**. В **сыпанцю** в **пайструні** была

мука, зерно і **швайнос**. Над печом висіла **жердь**, на жерди ся сушили **онучі**, **гунька** і **холошні**.

І страва была інакша, як днесь. Люде были здравшы – наварили **тею** зо **свербегузок**, не ходили по **апатыках** і **шпыталях**. Варили **чир**, **грис**, **куляшу...** В сінєх на блясі пекли **адзімку**. Про свині ся в печу пекли **кышкы**. В літї люде зберали грибы – з лишок варили грибову поливку. І малы діти знали, же **гадюнкы** зберати не слобідно, ани **німину** їсти.

В Камюнці были росшырены поляновы роботы. Дідо під яліцєв клепає косу, оселка висіла в **кушці** на конарю, на верьху яліці сиділа **левюрка** і грызла **кокоруцку**. Бабы розбивали **покосы**, другы грабали до **качала** і брали на **валькы** до коп. Як ся лапило на небі **памулити**, лапили класти до воза а решту дали до **шопы**. Як ішли горі вывозом, дідо звык повідати: „Дишти шкріпіт коло, треба **колымазі** і помастити...“ Як пришли з возом до stodoly, выпрягли сток, ярмо, одложили **заныскы**. Дыждали ніч, пришли остатні з поляны і змітовали. Такый був живот при роботі...

В школі то вызерало цалком інакше. В **торбі** сі школярі принесли **меріндю**, **гріфлик** і **табличку**, пізніше уж **тейку** з **глайбасом** і **шарікы**. Тинтовым глайбасом написали **карту** і послали **шыфов** до **Гамєрикы**, де робило много краян.

В родинях, де не є змішане манжелство, ся іщі доднесь при бісїді споминають дакотры з тых слов, но доба, в котрій жыєме, принесла і цалком нову лексіку, котру молода генерація вжыват в каждоденній комунікації: **інтернет**, **почітач**, **деведечко**, **есемеска**, **імідж**, **фейсбук**, **монитор...** Історія наших предків оживать тогды, кідь ся зыйдеме вшыткы дома і споминать ся на стары часы. Тот момент є взацный і дає нам чутя, же десь патрїме.

Яна БОГУСЬКА,

штудентка русиньского і німецького языка на ФФ ПУ в Пряшіві

Як дві капкы росы...

Перед чотырма роками, якраз в часі рожественных свят сьме в наших новинках представили дві необычайны молоды дівчата зо села Курів, Бардеёвского окресу (НН 47-52/2005). Дві сестры – Маріку і Еріку Костовы, постигнуты сваловов дістрофів, але „постигнуты” і необычайным талантом – роздавати людём радость і доброту і наперек своему гендікепу. Дві крегонькы людьскы душы ся записали і до фонду русиньской літературы. Вышла їм книжка приповідок під назвов Приповідкы на добру ніч, міджітым выдали і дві книжки по словеньскы (треба підкреслити, же книжки ся подарило выдати за помочи многих добрых людей – спонзорів, але главным менежером в тім ділі была молодша із сестер – Еріка Костова).

Старша зо сестер – Маріка, уж нажал не є міджі нами, того року ей крегоньке сердечко дотовкло навсе. Спомяньме сі на ню, в тихости выповіджме молитву, запальме свічку... Маріка одышла, але ей приповідкы суть ту з нами. По русиньскы видана книжка приповідок служить доднесь як помічний учебный матеріал про штудентів русиністики на Пряшівській універзіті. Ту суть дві з їх реакцій на книжку:

...Мені ся найвеце любила перша з приповідок, бо была найдоемніша. Є то приповідка о ангелови, котрый ходив в часі рожественных свят позерати через выгляд до людьскых обысть. Барз ся му залюбили россвічены рожественны ялічкы, під котрыма сі щастливы діти розбалёвали дарункы, а їх родічі ся радовали ведно з нима. Раз ся ангелик запозерав до темного выгляда, де ледва світило слабеньке світелко. Была то худобна родина, котра не мала ніч з того, што мали другы – ани ялічку, ани дарункы, докінця не мали ани што їсти. Ангелик ся расплакав і плакав так довго, аж докы не стратив силу і не умер. Но ёго слызы ся перемінили на красны білы ружы а на другый день, кідь худобна бабка зо своїм внучатком вышла вон, барз ся зарадовала, бо добрі знала, же то суть ангельскы ружы і же під їх облаком був в ночі малый ангелик, котрый носить людём щастя. В приповідці єм чула много ласкы, але і болю і жалю, який є на тім світі. Авторка тоты емоції перенесла на малого ангелика, што іщі зміцнило їх вагу. Книжка в мі охабила міцный одказ ласкы і сочувства, як і обдив ку авторкам.

Вероніка СОПКОВА,

штудентка русиньского і словеньского языка ФГПН ПУ в Пряшові

...Видно, же авторкы суть майстерками слова. Приповідкы суть написаны професіонално, як кібы їх писали скучотны писателькы. Тілько емоцій, котры суть переданы в приповідках, не може на чоловіка не вплинути. Патрять їм мій великий обдив главно прото, же і наперек гендікепу доказали так много...

Петра МІХЛОВІЧОВА,

штудентка русиньского і анґліцького языка на ФГПН ПУ в Пряшові

Маріку Костову сьме зарядили і до публікації молодых русиньских авторів, котра виходить тыма днями під назвов РУСАЛКА. Спомяньме сі на Маріку Костову єднов з ей далшых приповідок, котру сьме іщі не публіковали і котра не є опублікована ани в книжці Приповідок на добру ніч.

Приправила: ПгДр. Кветослава Копорова

Ружовы делфіны

– Бабко, я ся бою, – озвала ся Николка тихым голосиком, але на довгій ходбі у шпыталю ся то рознесло як кібы закричала з повного горла.

– Чого моя, ніч ся не бій, вшытко буде добрі, – зацытковала ей бабка. Обяла внучку і міцно ей притулила ку собі.

– Бою ся, же мама і Філіп одыйдуть, – знову тихо шепнула Николка.

– А де бы ішли? Не чула єсь пана доктора, же Філіп мать лем поламану ногу а треба ей направити. З таков ногов предці не може нигде іти, – спокоёвала дале устрахане дівча бабка, хоць добрі знала, же зломена нога то є тото найменше, што тепер ей внука і дівку трапить.

– За ружовыма делфінами, бою ся, же одыйдуть за ружовыма делфінами, – повторяла із страхом в голосі Николка.

– Ружовы делфіны? – бабка ся несподівано попозерала на внучку і подумала собі, же дівча мусить быти в шоку, кідь бісїдує такы річі. Напало ей, ці не закликати доктора або холем сестрічку, жебы дали внучці дашто на упокоїня, але потім збачіла же Николка заснула, і вшытко охабила так. Кібы і она могла так спокійно заспати і збудити ся аж тогды, кідь бы ей дахто пришов повісти, же вшытко є в порядку, же обидві тяжкы операції ся добрі скінчили.

– Пане боже, лем нам не берь наших найдорожшых! – просила в мыслі бабка і тихо позерала на дітинку, што ей заснула на колінах. Як кібы не стачіло, же перед роком стратила нянька, тепер на операчній салі боюють о живот винов пяного шофера ей мама і старшый братик. Кідь стратить і їх... По старій змученій твари ся скачали дві великы слызы і впали рівно на ніс сплячій дітині.

– Лем спий мой маленька, спий, – шептала бабка, перемагаючі слызы і з ласков обімала внучку.

– Лемже Николка не спала. Мала лем заперты очка і представляла собі... ох, што вшытко собі представляла! Одразу не была із своёв бабков на довезній страшній ходбі шпыталю, але на пісковій плажи повній мушель. А який то був пісок! Не хоцьякий, але златый, цалком як златый порошок. На сонцю ся блискав, аж з того очі боліли. А мушель кілько там лем было! Кажда, коло котрой перешла, ей тонкым голоском заспівала: Добре ранко!

І море якбы ей своїм шумом здравило і кричало: – Добре рано і красный день, Николко! Кідь ся Николка ліпше попозерала, збачіла, же море не є лем белае, але і зелене, тіркісове і фіалове. Вшыткы фарбы як кібы ся помішали і море мало нараз тілько фаребных одтінів, аж то чоловікови брало дых. Ту на ню здалека закликав отець: – Николко, де єсь, подь ку нам!

Николка, ціла щастлива, розбігла ся к нянькови. Выбігла горі невеликым бережком, кідь нараз збачіла, же там не є лем ей отець, але і мама з братом і вшыткы ставляють великий град з піску.

– Подь нам помочи! – кричала мама і Николка ціла щастлива скоро побігла ку ним. Ціле допудня ся ведно бавили на плажи, ставляли грады, пекли колачі з піску і хапали ся по плажи.

(Продовжіня на 6. стор.)

• Русиньскы штуденты двох нітрняньскых універзіт на 2. своїй стрічі, котра была 1. децембра 2009 і за участі гостів: председа орґанізації Молоды Русины, Инж. Петра Штефаянка (стоїть першый зліва) і председа Рады Світового форуму русиньской молодежи, Инж. Мартіна Караша (в подрепі першый зліва).

Молоды Русины все в акції

Членове орґанізації **Молоды Русины** были главным орґанізатором далшой сімпатічной акції під назвов **Стріча Русинів і їх приятелів у Нітрі**, на котрій окрем доброй дякы, музики, танцю і співу не хыбовало ани взаємне обогачованя ся о новы інформації родаків з русиньских сел, котрых повинности завели далеко од свого дому.

Стріча ся одбыла **1. децембра 2009** (за визначной підпоры Клубу культурных активіт Словеньской польногосподарьской універзіты) і пришли на ню переважно штуденты з двох нітрняньскых універзіт – поводом Русины з міст і сел на выході Словеньска – з окресів Бардеёв, Свідник, Левоча, Міджілабірці, Снина, Стара Любовня... Сучастёв акції было промітання фільму *Іншы світы* з народностнов тематіков, котрый самотны участници внимали дость контроверзно. Потім ся одбыла презентація активіт орґанізації Молоды Русины і завершінём вечора было приемне посиджіня коло музики і співу, многы сі і затанцевали.

Главным цілём стрічі є подля орґанізаторів выбудованя в Нітрі фундаменту про самореалізацію русиньской комуніты, котра ту пришла ці то за роботов, або за штудіями. Нукають ся розлічны можности активіт (выставки, презентації, приятельскы стрічі краян, сокласників...), котры бы вели к тому, абы люде міджі собов надвязовали узкы контакты і доказали сі быти на помочи (главно штуденты обидвох універзіт). Позітивно внимають орґанізаторы інтерес о акцію у штудентів других народностей або і майорітного народа.

Тота акція, як і многы перед нёв, вказала, же Русины мають свою універзітну інтелігенцію, але главно свою будучность в молодых, перспективных людёх, котры сі усвідомлюють, окрем іншого, свій повод і гордо ся к нёму голосять.

Инж. Мартін КАРАШ, Камюнка

Хочете штудувати русиньскый ЯЗЫК на Пряшівській універзіті?

Занедовго будучі абсолвенты середніх школ будуть собі давати пригласкы на високошкольскы штудії, зато хочеме їх допереду поінформовати о актуалных можностях штудія русиньского языка на Пряшівській універзіті в Пряшові, причім комплексны інформації можуть здобыти на веб-сторінці ПУ www.unipo.sk, респ. на сторінках окремых факулт ці Інштитуту русиньского языка і культуры ПУ.

Также в академічнім році **2010/2011 ПУ отворять в бакалярськیم ступню штудія слідуючих 16 комбінацій з русиньскым языком і літературов:**

Філозофічна факулта (пригласкы приїмать до **28. фебруара 2010**):

русиньскый язык і літ. – історія, естетічна вихова, етічна вихова, філозофія, анґліцький язык і літ., французький, німецький, російський, словацький і український язык і літ.; Факулта гуманітних і природных наук (пригласкы приїмать до **31. марца 2010**): **русиньскый язык і літ. – анґліцький язык і літ., словацький язык і літ., біологія, географія, вытварна вихова;**

Факулта шпорту (пригласкы приїмать до **9. апріля 2010**): **русиньскый язык і літ. – тілесна вихова.**

Віриме, же тоты інформації заінтересують тых, котры уважають о високошкольскім штудію і про кого якраз русиністика бы ся могла стати інспіраціов.

ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД., Інштитут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові

Приправила: ПгДр. Кветослава Копорова

поздравління русинів на 2009 рік

проза • поезія • рисунок

число 4

ЖМЕНІ РОДНОЙ ЗЕМЛІ

(Повідання з нової книжки М. Ксеняка з такої істот назвоє)

Же праві ся мусять дябли женити, кідь на мене пришла з нічого ніч горячка і ку тому єм помалы двадцять кілометрів од ґазды, у котрого бывам. Іщі щастя, же єм зо сыном, бо кібы сам, та не знам, што в тій сніговій каламіті бы-м собі почав, – роздумує камюньскый дротарь Петро Караш. – Гей, днесь єм принучений хворотов перестати майстровати. Няй ґаздыня зве поправляти, платати ці дрововати. Ніт, перебачте, завтра гей, но моментално не єм способный. Горячка ня палить, пот з мене квапкать, ноги мі зослабли. Ледва крошню несучу. А к тому зимный вітор дує, снігом до мене пере а тяжкы чорны хмари іщі веце ся на землю спускають. Но мушу признати, же такый час мать на то своє право, бо є марец а він вывивать танець ту в Сербії, і у нас в Замаґурі.

Тугше позапинам серзак і гуньку, бо холод ня прошивать, під скору ся загрызати. Но, уж є ситуація ліпша, бо входжу до села, ближу ся помалы к церкві, де мене бізовно уж сын Миколай чекать. Так сьме ся рано догодили.

– Няню, чом мешкате?
– Є мі, сыну...
– Чом ідете так пізно? Ці сьте не збачили, же хмари... Што є вам? Ледва на ногах стоїте. – Такой взяв Миколай вітця під пазуху. – Є вам плано?

– Барз плано, сынку. А так нечekanо ня то взяло.
– Як так дійдеме ку ґаздови? Тадь то двадцять...
– Та уж лем даяк, сынку, ся доволочеме.

І плетуть ся польнов путєв дві поставы биты вітром, понуряючи ся до пізновечерной тмы. Часто ся заставують, остром і о телеграфны стовпы ся операют.

– Мороз, сыну, ня прошивать, зима трясє...
– Уж ся приближуєме, няню, лем вытримте.

І зась помалы крокы, зась підперать хворого невладного сынова рука, зась чути збыхы, скрипіня зубів... Волочуть ся дві споєны фіґуры через село, заставили ся перед будинком, в котрім нашли стріху над головом, перешли двір і вошли до своєї ділні. Лампаш ся розсвітив, старый дротарь ліг на лавку, молодой го поприкрывав, запалив в пецу, поставив на чай.

– Дам вам, няню, хліба і ковбасы.
– Ніт, не хочучу, – ледва чути одповідь.
– Липовый чай з румом вам поможе.
– Міцно ня стисла зубата. Велє сил єм стратив.
– О два-три дні зубату выженеме. Зась будете як паробок...

– Ой, кібы єсь мав правду. А пот фурт з мене тече.
– Може є то добрі – вытече з вас проклята хворота. Дам вам чисту кошулю. Переоблечте ся.

Довго не доказав з дротаря выгнати хвороту ани міцный чай, ани пирулкі з апатыкы, ани мокры обклады. Дротаря Петра хворота змінила на непознання: схуднув, на ногах не постояв, память ся му страчала і дірала. Но настав день, як кідь чаровным прутиком махне: вшыткых познав, мав чисту і добру мысль, дротарів-камаратів ся вывідовав як іде ремесло, што пишуть з дому, які зарібкы... І ґаздови дяковав за прихыління в домі. Каждый од Петра одходив пересвідчений, же о день-два істо двигне крошню зо серсаном і повандрує по своїм районі. А вечур – кідь навщівы ся розышли і зістав лем зо сыном – нараз змінив і тему, і оптимістичность мысли.

– Сынку мій, добрі собі запамятай, што ті повім, бо веце то не повторю.

– Слухам вас, няню.
– Кідь умру, сынку, ты мусиш быти мамі опором, ты мусиш плуг певно в борозді тримати, луку косити, з ліса дерева...

– Чом о таких смутных... Тадь найгірше мате за собов, здрава ся вам наворачать.

– Знам, Миколайку, чом ті...
– Мылите ся. Уж сьте перемогли зубату.

– А свого молодшого брата уч вшыткым роботам: і косити, і косу клепати, і горці платати...

– Няню, же вы собі з мене утягуєте?
– Свою малу сестру нігда нікому не доволь уражати, зосмішнёвати!

– Вы мене не слухате і лем своє...
– При купованю корунку на долони трираз зобертай.

– Няню, уж дость. Не жартуйте.
– Іщі ті приказую...

– Што ся з вами робить?
– Свою крошню о три-штыри роки даш братови. А дома

го зашколь, най в дротарстві набуде істоту. Мою крошню ты здідиш.

– Брата вы зашколите.
– Не скач мі до речі. Іщі єдно ті наряджую.

– Чуджа земля, сынку, є немилосердна. Є барз тяжка. Ани дыхати не дасть. Зато...

– О чім то вы?...

– Зато ті наряджую і ты прошу, сынку мій любый, принесь мі з нашого хотаря три-штыри жмені родной землі і посып мій гріб. О тото істе попрось дротарів – моїх камаратів з Камюнькы, Страняна, Орябины, Літмановой, Липника, котры в тім районі майструють. Слухаш ня, сыну?

– Слухам, лем тому не розумлю, бо вы завтра двигнете крошню і...

– Запамятав єсь собі, што-м ті теперь наказав?

– Барз добрі. Будьте істы. Уж спокійно лежте, оддыхуйте і ся не трапте.

– Подь ку мі, няй ты поцілю і од цілой родины ся одоберу.

І поціловав сивый дротарь трираз сына зо слызами в очах.

– Няньку, што ся з вами чинить? Уж ся не трапте...

– Уж істо, сынку, ся не буду дово трапити.

І обернув ся майстер на другый бік. І в тім моменті ся поминула і єго ясна мысль. Обновила ся му горячка, блуды

выкриковав, потив ся, зимніца з ним трясла. Кідь ся пробрав, був цалком забатореный до себе. О минуто цілый світ ся з ним крутив, в голові му гучало, коло сердця остро штыхало. Не помагали чаї, не одогнали брыдоту ани пирулкі, ани обклады не одняли біль, а рано... Рано наш майстер-дротарь лежав спокійно. Быв выліченый. Ніч го уж не трапило.

Сын мозолистов руков запер няневі очі на вічны вікы.

Выстроїли хрістіанський погріб. На цінтерю в чужині при-

быв свіжий гріб з деревяным хрестом.

Люде ся розышли. Около гробу остали лем дротарі.

– Не забуду, няньку, – шепче Миколай і утерать слызы.

Дякую вам, майстрове, і прозраджу вам няневу послідню просьбу.

І поросправляв, і попросив.

На другый день ся несла смутна новина до Камюнькы, Оря-

бины... Текли вдовіці слызы болю, плакали сироты, дзвонили погребны дзвоны, в церкві служыли задушну службу.

– Што собі без тебе, Петре, почну? – божекать вдова. – Хто дрібным діткам поможе? То в гробі мам сама лежати?

Но ани біль, ани слызы не заставили біг тыжднів, місяців. Ярь одквітла, зерно з роль зезене. Осінь намішала жовты, баршановы і червены фарбы і першым морозиком помалёвала травы, листя.

В тій части рока і дротарі – як перелітны пташкы – готують ся до світа на зарібкы. І Миколай ся договорив з тьма дротарями, котры з ним майстровали в сполочнім районі, хто коли двигне крошню на хырбет, но главно, коли ся зыйдуть при гробі. Зродила ся догода: буде то перша новемброва неділя перед обідом.

Подля старых звичаїв ся і Миколай розлучив з мамов, сестров а молодшый брат му припоманув:

– Од студні!

І повандровав Миколай першый раз без вітця. Ідучі май-

стровав, галерик ку галерику прикладав, путовав виходженима стежками на юг, дротовав-ціфровав, платав і ку корункам далшы філерикы одкладав. Так ся бжывав к селу Древіца, де жыв єго ґазда і котрый бізовно уж на нєго чекать.

По звитаню з ґаздом і з єго фамеліов, господарь го заскочив.

– Де маш, майстре, брата?
– О, він мусить іщі підроснути. Мать лем девять років.

Няй іщі до школы походить.

Першый день по приході Миколай ся з мотыков і грабелками побрав на цінтерь. Поклонив ся няневі, клякнув ку хресту.

– Ту єм, няньку милый. А дома вшытко як ся патрить: мама вас поздравують, брат і сестра вас цілюють. Урожай є під стріхов. ґаздованя іде подля порядку. Лем вы нам барз хыбуєте.

Потім ся помолив, оправив гріб, выповов траву, упевнив хрест.

Звязану жменю живых квіток положыв ку крижу.

– Прийдеме, няньку, – розлучив ся Миколай.

Потім молодой дротарь майже два тыждні майстровав по районі, обышов села і осады.

Бжычила ся перша новемброва неділя. Миколай ся на ню тішыв, же сповнить што обіцяв, подобно як і вшыткы дротарі... Але мав чомусь і страх: выдарить ся то? Дотримлють слово? Буде то достойне?

Іщі вечур зашов ку гробу, понаправлєвав го, живы квітки положыв. Вернув ся до ділні, оголив ся, повмывав, шматя обчітив, вшытко на завтра нарихтовав. В неділю рано побрав ся до церкви, но дово там не вытримав. Не дало му то. Вернув ся на ґаздівскый двір, взяв вшытко потребне і выкрочив к цінтерю.

День стояв ясный. Было тихо. На цінтерю – ніхто. Над няневым гробом – ани то не хотів – сі усвідомив, як час

быстро уганять: перед роком няне іщі были повны силы,

енерґії, плановали што дома примурують, же коровку прикуплять... А так нараз їх не звалило, але підтяло. А кібы ходем дома, але...

– Слава Ісусу Хрісту, – перебрав го чійсь голос з роздумованя. Спамятав ся. При гробі стояв Штефо Зима-Феціян.

– Слава і во вікы.

Не стигли собі порядно руки стиснути, уж ся горнули на цінтерь Чеканяк і Кузмяк зо Страняна, Каня і Деревяник з Оря-

бины, Глинка з Літмановой, Дзубряк, Шквара, Юрашко, Мартяк і Колярь з Камюнькы. На Миколаєве несподіваня обжыв ся при гробі і ґазда.

Вшыткы автоматічно поставали довокола гробу і хтось зачав Отче наш. Вшыткы хлопскы голоса ся злляли до єдного. Такой перешли на Богородице Діво. По молитвах запановало тихо. Миколай не чекав, вытягнув мішок з кешені гунькы, розвязав го і набрав до жмені глину.

– Няньку любый, подля вашого желаня приніс єм вам родну землю, жебы ся вам легко спало. Першу жменю вам посылають мама із двора спід грушкы, другу ваш сын Андрій од студні, третю дівка Марька зо загородкы де сьте садили ружы а четверту я вам давам. Є з поляны з Хотарного, де сьте мі клепали косу до першого покосу.

– Я ті, Петре, набрав на Стражці, де сьме ведно орали нашу скалисту землю, – шепче Сивулька.

– Я з Лысиной од студенкы...

– Я з Дубного, де сьме коровы пасли...

– Я спід Высокой, одкы сьме красоты хотаря обджвли і де сьме поляновы співанкы нотили.

Придали ся і дротарі із сусідніх сел.

Цілый гріб був посыпаний роднов землєв, котра зазнала єго першы крокы, котру не раз перешов своїма ногами, котрой материнське слово і співы коловали в єго крови, котру цілый живот кропив своїм потом і котру носив у своїм сердці по світі. Як же бы му могла хыбити ту, де спить свій вічний сон?

Хлопи, покы ся розышли, іщі заспівали Вічную память, блаженный покой.

Лем сын Миколай остав клячати при гробі. Схылыв ся низко ку хресту.

– Няньку любый, уж є вам легше? Уж є вам ліпше?

Юрко ХАРИТУН

Мої жалі

(З готованой книжки такой назвы.)

х х х

Ковалю

роскуй мої жалі

Твої мелодії запишу

зернятами оріхів

на грубы сивы ниткы

што мати выпряла на міхы

Ковалю

выкуй мі перо твердше

бо в голові віршів

як на луках диких маків

як на сердцю ран і знаків

як мітлы в лісі прутя

і пішників што ся крутять

Ковалю

роскуй мої жалі

бо преграда кусать гадом

х х х

Насыпте мі

під ноги склянічы

На пішник

терня

скаля натрепте

до хыжонькы в долині

босый зайду

Завяжте мі очі

штрангом повяжте як павуз

До порога як гад

досмыкам ся

напити ся воды

спід Бескида

На плоті ня чекать

малёване горня

Квета МОРОХОВІЧОВА-ЦВИК

Думки і тужбы

(Вибір із готованої книжки такої назви.)

Руб і лице

Глядилце, глядилце
повідж,...
Ніт, не повідж, хто є на світі
найкрасший.
Приповідки вже давно не суть
моїм гоббі.

Повідж мі радше, ці маю право
на день красний
на усмів теплий
на ніжне погладжіня
на погляд одовзданий
на чутя, котре
загрівають, омолоджать, очіщать
і дає крыла,
дає животу чаровность
і змысел.
Вшитко на світі має свій руб і лице
Тото ний буде зачаток доброго кінце.

По довгорічнім путованю
піщанов пустынїв
зась віджу сонце
чую сміх
проживаю радість і
тішу ся із дрібных камінчат
мозаїки
моєї животной путі.

Туга

На землі лежить бананова лупка.
Збіганя слин.
Солодко ай на душі.
Пахоты далечіны
мішають ся з воздухом країны
залптятой сонцём.
Знамой, ай кідь нігда
невідженой.
Може раз...
Бо єден нігда не знає.

Подобы хліба

Природна погыбель кралёвала,
смоть, —
зістали сліды на полях.
Тонкы стебелка стоять сміло,
другы зась хылять колося.

Лежать тихонько в лоні землі,
хранять зеренця дар літа тобі.
Хлібець все пахне пахом хліба,
хоць подобы мать різны в собі.

Думы мої

Студнички два
зародили як уродне поле.
Солены потічки єден як тот другый
втікають долов бережком лиць,
то скорше
плачу.

Парадоксы

Не єм я дівча
На єдну сезону.
Котрого я люблю,
Не люблю ся ёму.

Палета часу

Жовте волося
почорніло.

Чорне волося
посивіло.

Дівча? Як квітка
што росцвила.
Жена? Пришов час,
зостаріла.
Палета часу їх змінила!

Мотто

„Жылот не є тото, што хочеме,
але тото, маєме.“

Арношт Лустіг

Мій жылот є вже лем о тім,
што маю.
Тото, што-м колись хотіла,
вже не хочу.
Матеріалне?
Де бы-м то лем дала.
Духовне?
Завтра бы-м го наісто вже
не памятала.
Маю вшитко,
што мі жылот хотів дати.
Ніт над чім думати,
шпекуловати.
Свадьбёне мотто ся выповнило.
Стачіло.

Незачесаны думкы

Місяць ся выбрав на шпацирку.
Небо вболочене до святочного,
сама звізда.
Ніч, як ся гварить, од Бога.
Сілвестровскый бал буде.
А ты стоїш і не видиш
тоту красу.
Гвариш, же під голым
небом
не будеш ціловати.
Ага.
І так мож свою інакшость
закривати.

Пахоты материной душкы...

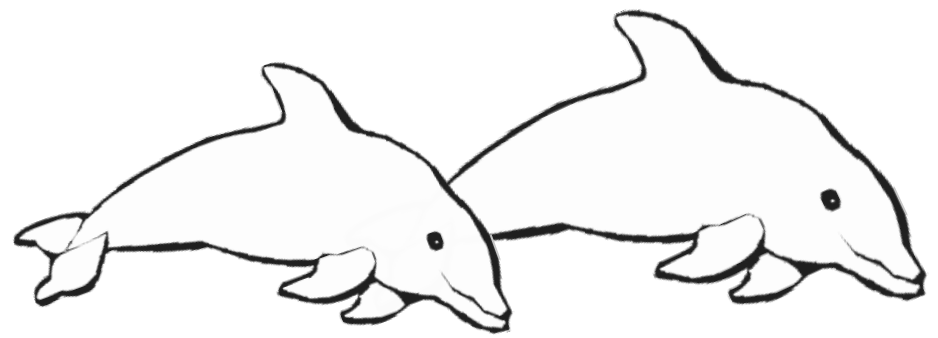
Там, де пахне материнов душков
Мож лічити язвы на душі
Там зелена трава має силу
Коровкы ї цїнять на паші.

Боже, ты найліпше знаєш
Маковицькый край, в нім неповторны
повісті нашы
Лем у церькви співы якісь новы
Не проникнуть до каждой душы.

Щі же чайк з материной душкы
Пахне так, як колиська давно
Кідь нёв мати лічила продушкы
Вшитком в домі, што жыли вєдно.

Дідо з бабов, та іщі стрыкове
Нянько, мати, брат, старша сестра
Ґенерачна хыжа — то був поєм
Там і душа свій покій нашла.

Русиньскы валалы, пробудьте ся
Предкы кличуть, сьте спаса наша
Там, де пахне материнов душков
Там сьме вшиткы дома, і душа.

Ружовы делфіны

(Закінчіня із 4. стор.)

— Уж єм голодна, — повіла нараз мама а тато з братиком ся такой выбрали до
малой затоки їматі рыбы. Покры ся Філіп з татом перебігали хто з них вхопить
векшу і красшу рыбу, Николка з мамов сиділи коло них і плели вінці з квіток, котры
назберали недалеко.

Квітки мали ясны і пестры фарбы. Мама їх шыковно сплітала доведна а Николка
ся уж не могла дочекати, коли їх будуть давати татови і Філіпови на голову.

— Уж єй мам! — скричав нараз Філіп і з воды вытяг трепотаючу ся рыбу, на котрій
ішли вшиткы очі охабити. Занедовго і тато вытяг з моря єдну рыбу, потім другу,
третю... Кідь Філіп тыж придав далшу, о обід было постарано.

— Але што будеме пити? — застарала ся Николка, кідь ся уж рыбы выпікали на
огню.

— Предці воду з моря, — повів весело нянько.

— Але море ся не дасть пити, оно є предці солене! — не дала ся Николка.

Тодгы нянько встав, пішов к морю і набрав воды до долоней. Пришов к Николці і
дав ся єй напiti. — Так што, яка є? — джмурькнув на ню.

— Солодка, — одповіла Николка і вернула му джмурькнутя.

По добрім обіді ся вшиткы выбрали на довеу прогулку по острові. Быв то
прекрасный остров, зато ту вшиткы были барз спокійны. Докінця і тодгы, кідь ся
на небі вказали хмары, з котрых ся пустив теплий літній доджік.

— Ёй, падать, втікайме ся сховати! — скричала мама і розбігла ся під густы
стромы. Літній доджік скоро перестав кропити землю а намісто хмар ся на небі
вказала прекрасна дуга.

Мамі, Філіпови і Николці ся то барз любило... А тато... Де є наш тато?
Настрашыла ся Николка і розбігла ся глядати нянька. Зась деська одышов, зась
ся єй стратив... Розбухало ся єй сердечко аж єй з того пришло до плачу. Нараз го
збачіла. Сидів на малім пісковім бережку на плажі і позерав на море.

— Татку! — скричала натішена же го видить і розбігла ся к нєму.

— Споминаш собі на день, кідь єм ті бісидовав о тім місці? — опросив ся нечekanо
тато, кідь собі присіла к нєму.

Николка наперед роздумовала, але потім прикывла. Барз добрі собі запамятала
тот день, кідь пришла послідній раз з мамов, братом і бабков до шпыталю. Тато
лежав блідый і сконаний на великій білій постели. Тодгы єй повів, же мусить
одыйти барз далеко, на єдно чаровне місце, де суть самы чародійны річі, як
наприклад, дуговы рыбы, златый пісок або співаючі мушлі.

— Але чом, чом же мусиш одыйти? — плакала Николка. Не знала порозуміти, чом
там хоче одыйти сам а їх охабити ту, кідь они можуть іти з ним. Лемже тато єй
высвітлив, же їх там не може взяти, бо то є місце лем про хворых і страплєных
людей, таких як він, бо на тім чаровнім місці каждый такой выздоровіє.

— Але будеш там сам. Холем я піду з тобов, — просила Николка, но тато лем
крутив головою.

— А маму, бабку і Філіпа бы єсь ту охабила самых? Я предці не буду сам, бо все
кідь собі подумам на вас і вы на мене, та будеме вєдно. Окрем того, на тім місці
жыють і ружовы делфіны а з тьма ся нихто не чує сам.

— Ружовы делфіны? — повторила несподівано Николка і тато єй такой росповів о
чаровных ружовых делфінах, котры выздоравлюють людей а потім з нима жыють,
жебы ся не чули осамочены.

Од того дня, і кідь Николка уж нігда не віділа свого тата, знала, же він не є
цалком сам, бо мать своїх ружовых приятелів. Ани она ся не чула сама, кідь сі на
нєго подумала.

— Ты теперь не єсь скучный, лем ся мі снїєш? — опросила ся тихо. Теперь то
быв тато, котрый лем мовчки прикывнув головою. — Но та потім ся мі і мама з
братом лем снїють. Они уж зістануть з тобов? — попозерала ся із страхом на
тата, но він ся розосміяв.

— Деже-де, моя маленька, што бы ту робили? А як бы тя могли охабити саму?
— тато взяв Николку на руки і міцно єй постискав.

— Тату, а... — хотіла ся го іщі опросити, але він ся лем усміхнув, як кібы знав што
хоче і вказав на море. Вода на морю ся нараз закаламутила і выскочіли з нєй два
красны ружовы делфіны. Зачали плавати, но нараз єден зась выскочів і обрыскав
Николку і тата. Такой за ним то повторив і другый делфін, потім зась тот
перший і так ся черяли, выскаковали і брыскали на тата і Николку морьску воду
аж наконець были обидвоє цілы мокры.

Нияк їм то не вадило, іщі вєце ся радовали, Николка была така щастлива, як іщі
николи перед тым.

— Богу дяковати, — учула нараз бабчин голос і на личку штось мокре. Наперед
собі думала, же то є морьска вода, але потім сі усвідомила, же тато і делфіны уж
ту не суть і збудила ся. Отворила очі, сіла собі і збачіла, же то не была морьска
вода, але бабчины слызы, что єй намочіли личко і носик.

— Чула єсь, мама і Філіп бувають в порядку. Выздоровлять ся! — тішыла ся бабка
і плакала од щастя.

— Хочу їх відіти, — скричала Николка і попозерала ся на пана доктора, котрый ся
коло них приставив. Тот але не хотів о тім ани чути.

— Пане докторе, холем на минутку, — озвав ся другый пан доктор, котрый
обернув погляд на Николку і натяг ку ній руку. Она му подала своє дрібне рученя і
уж крачали обидвоє дожезнов ходбів. Занедовго стояли коло маминой постелі.

Мама была бліда і визерала скоро так плано, як тато, кідь го Николка послідній
раз віділа. Але потім отворила очі, спознала своє мале дівчатко і слабо ся на нєго
усміхнула.

— Николко, — зашептала. А Николка в тот момент порозуміла, же мама ружовых
делфінів не потребує, же ту зістане з нєв.

О русиньскім русі на Україні

17. декабря 2009 на Пряшівській університеті в Пряшові Інститут русиньского языка і культуры зорганізував шестый Научный семінар карпаторусиністики. Темов семінара был **Статус русиньской народности в контексті сучасного общественного движения на Підкарпатію**, з яков выступив директор Высшного центра карпатістики в Ужгороді, **Мгр. Валерій Падяк, к. н.** У своїм годиновім выступі В. Падяк назначив основны внуторны і вонкашні факторы, які детермінують розвой русиньского руху на Україні в сучасности і впливають на ёго выслідки. Ё то барз шырока тема, зато В. Падяк ся у своїм рефераті сконцентровав лем на факты з послідніх пятёх років і освітлив дакотры шпеціфічності русиньского руху на Підкарпатію.

За 20 років розвою русиньского руху у світі знаме, же якраз позиція підкарпатських Русинів в рамках незалежного штату Україна є найдіскутованіша в цілорусиньскім контексті, бо є найпроблематичніша. Ёй проблематичність выходить у першім ряді з **неакцептованя Русинів як самостатной народности на Україні** і од того ся одвиваючого множества недорішених проблемів, які на основі законів мають визначати статус народности в демократичнім обществі. В контексті штату Україна є то в першім ряді проблем **легального уводжованя народности „Русин“ і материньского языка русиньского в конкретных офіціальных документах**, т. є. без додаточного їх деґрадованя ці высвітлєваня, же іде лем о субетнос української народности, респ. односно языка же іде лем о діалект українського языка, як то было при посліднім списованю людей на Україні. Далє є то проблем **легального вживаня русиньского языка в розлічных сферах живота** – літературній, медіальній, церковній, сценічно-театральній, научній, але главно в школьській, які суть самособов детермінованы основным вопросом сучасности – неакцептованєм русиньской народности України а наслідком того абсенціов штатной фінанчній підпоры розвою народностного живота Русинів а тым і сфер офіціального вживаня їх материньского языка. І хоць, парадоксно, в послідніх роках якраз Україна ся стала країнов, яка зазначіла **найбівший нарост русиньских клас** – вдяка реалізації Проґраму русиньских недільных школ на Закарпатію, підпорованых але на Українов, але фінанціями заґранічных, главно америцьких добродителів, організованих через Світовий конґрес Русинів. А в непосліднім ряді іде о проблем **неґативной характерістики русинства на Закарпатію** з боку українських медій – а то вдяка екстремістичным і сепаратістичным тенденціям як супроводным знакам еволюції русиньского руху, детермінованым невырішенима высшеспоминаемым основными проблемами. Русини на Підкарпатію наслідком невырішеного свого статусу в посліднім часі ся стали „вгодным“ інструментом на просяджованя общественно-політичных інтересів розлічных політичных партій або інших впливних ґруп діючих в рамках України і мімо ній. Здобывши до своїх рядів дакотрых представителів русиньского руху, парадоксно, тоты діють як часована бомба на русиньский рух, який в найнегоднішій часі – перед приближуючим ся списованєм людей – розбивають Русинів на малы ґрупки, навیشه воюючи міджі собов. Очівісно, іде о освідчену стратегію антирусиньскы заміряных сил, яка, нажалє, зазнає успіху в неустояных водах русиньского руху на Україні, але самособов нелем там. Вдяка тому на Закарпатію днесь хыбить авторітна лідерська русиньская організація і акцептований репрезентант, який бы Русинів репрезентовав навонок, але і обєдіняв їх до єдного цілку.

Но наперек вшыткуму, не мож повісти, жебы русиньский рух на Україні не зазнав за минулы рокы якогось проґресу. Тоты суть выслідком як сістематичной работы поєднанных людей, міджі нима і самого Валерія Падяка, так і впливу діятельства Світової рады Русинів, в якій од зачатку мають своїх репрезентантів і підкарпатскы Русини. Екзистенція русиньских проґрамів у штатных українських медіях – радію, телевізії, узнаня статусу русиньской народности на території Закарпатя Закарпатськов областнов штатнов адміністраціов (2008) – то суть лем дакотры з позітивных моментів, які зазнало русинство на території, де жыє найвєце карпатських Русинів. Но ці по них будуть наслідувати і далшы, тоты найважнішы, буде залежити од того, ці русиньский рух на Підкарпатію ся сконсолідує і буде способный єднотно выступати за дефінітивне вирішєня свого статусу. Самособов, чекать ся, же не безвызначну позицію в далшій ґенезі русиньского вопросу на Україні бы могли мати наднародны орґаны і інституції – главно у звязи з амбіціями Україти стати ся членом европських демократичных штруктур, окреме Европской унії.

Анна ПЛІШКОВА, фотка: А. З.

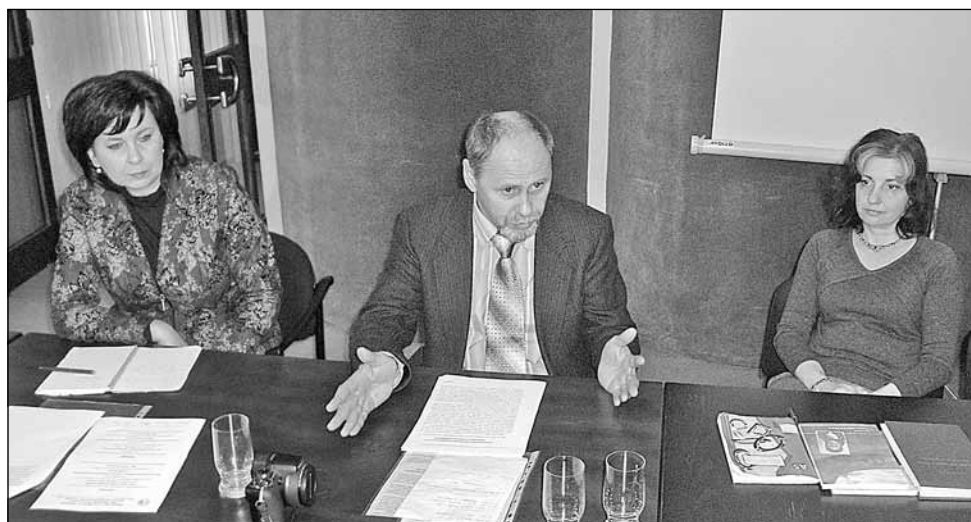
Актив учителів русиньского языка

На 11. декабря 2009 новый методік русиньского языка Методічно-педагоґичного центра (МПЦ) в Пряшові, **Мгр. Марек Ґай**, скликав актив русиньских учителів. Актив ся реалізував на **Основній школї з Матерьсков школов Михала Сопіры в Радвани над Лабіріцєм** і был першов акціов М. Ґая на пості методіка. Ёго цілєм было помочи учителям якнайефективніше вести навчаня русиньского языка і літературы на основных і середніх школах, поінформовати їх о новых учебниках і іновованих робочих зошытах про 2. – 5. класу ОШ, вказати на дакотры методічны аспекты при їх хоснованю а в непосліднім ряді мотивовати учителів к бівшому интересу о самоздоконалєваня в предметі, котрый учать, т. є. в русиньскім языку.

Актив учителів отворив директор радваньской школы, **Мгр. Душан Клец**, який привітав учителів, лекторів, редакторів дакотрых медій, і підкреслив важность подобных акцій про перспективу навчаня русиньского языка у школах на Словєнську. Потім слово взяли лекторы, котрыма были: **ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.**, директорка Інституту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты (ІРЯК ПУ) в Пряшові, і **Мгр. Марек Ґай**, методік і зарівно успішний учитель русиньского языка на радваньській школї. Обидбоє ся заміряли на якість навчаня русиньского языка на окремых ступнях освіти – А. Плішкова на высшій школї а М. Ґай на обидвох ступнях основної школы. Представили проєкты своїх інституцій, котры бы мали послужыти як стимуляція про учителів, жебы были охотны учіти русиньский язык у школах і мотивовати интерес о ёго навчаня у родічів-Русинів і школярів. К таким бы мали належати, окрем іншого, і новы можности штудія русиністики на ПУ – вдяка **успішній акредітації магістерьского штудійного проґраму** в році 2008, і приправлєваний проєкт **Літнєй школы русиньского языка і культуры**, першый річник котрого ІРЯК ПУ планує зорганізувати уж наслідуючий рік (2010) на Пряшівській універзіті. З боку МПЦ мотивуючим бы мав быти проєкт **створєня спеціальной веб-сторінки** про учителів і школярів з методічними і дідактичними матеріалами, котры бы помогли здоконалити процес навчаня русиньского языка і літературы і приправа **першых методічных приручників русиньского языка і літературы**, на яких бы мали партіциповати в першім ряді учителі русиньского языка з довгорічных практиков.

Думаєме, же такы акції методічного характеру мають свій вызнам про учителів, зато шкода, же з невеликого чісла учителів русиньского языка на Словєнську до Радвані пришла лем третина. Зато в будучности може буде треба подумати над механізмом і місцями організованя таких стріч, жебы осливили якнайвєце тых, кому суть адресованы. Але то уж задача про нового методіка, який очівісно має интерес на тім, жебы такы активы сповнили тот ефект, за яким суть скликованы.

-а3-

• Главны особы шестого Научного семінара карпаторусиністики, котрый был 17. декабря 2009 на Пряшівській універзіті: (зліва) ПгДр. А. Плішкова, ПгД., главный реферуючий – Мгр. В. Падяк, к. н. із Ужгороду і ПгДр. К. Копорова.

Біоґрафія Валерія Падяка

Валерій Падяк ся народив 13. юна 1959 в Ужгороді.

В роках 1966 – 1976 ся учів в Ужгородській середній школї № 11, а пак в роках 1977 – 1982 на російскім одділіню Філологічної факулты Ужгородської штатной універзіты. По скінчіню універзіты, в роках 1982 – 1986 был учителєм російского языка і літературы в Ужгородській середній школї № 7.

В роках 1986 – 1992 ся став редактором школьских учебників у Закарпатській філії Киевского видавательства „Радянська школа“. В тім часі скінчив роботу над своєв дізертаціов на тему „*Русская классика в литературном процессе Закарпатской Украины (вторая пол. XIX – нач. XX веков)*“ а в р. 1990 обґаїв научный титул кандідата філологічных наук на Інституті літературы Т. Шевченка Академії наук Української ССР в Києві.

В новій ситуації – по роспаді СССР і взникну незалежной України (1991) – в р. 2000 в Ужгороді заложив свою властну фірму – „Видавництво Валерія Падяка“. За вісем років ёго екзистенції видав коло 200 книжок, які ся в сучасности росшырюють нелем на Україні, але і в сусідніх країнах. Попритім не перестає робити у сфері науки, причім ёго работы суть заміряны на історію літературы і друкарства на Карпатській Руси.

Як скусеный видаватель, ученый, педагоґ і культурный діятель В. Падяк збогатив русиньский культурный рух на Україні і за ёй границями. Є активным членом Світової академії русиньской культуры (з центром в Канаді) і частым участником міджнародных русиністичных научных конференцій. Є тыж председом Ужгородського общества А. Духновіча, котре організує много культурных акцій.

Од р. 2002 В. Падяк зась выужувать і свої педагоґічны скусености, а то при реалізації Проґраму русиньских недільных школ, котрый за пять років своєї екзистенції досяг 40 клас по цілій території Закарпатя.

Інститут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові (Словакія)

організує

**STUDIUM
CARPATO-RUTHENORUM**

**першый річник Літнєй школы
русиньского языка і культуры**

14. 6. – 4. 7. 2010

Лекторы:

доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н. (Пряшівска універзіта)

проф. Др. Павел Роберт Маґочій (Торонтська універзіта)

ПгДр. Кветослава Копорова (Пряшівска універзіта)

проф. ПгДр. Юрій Ванько, к. н. (Універзіта К. Філософа, Нітра)

Мгр. Валерій Падяк, к. н. (Центер карпаторусиністичных штудій, Ужгород)

Каждый, хто хоче быти участником літнєй школы, повинен послати приґолошіня і мотивачне писмо **найпізніше до 1. 3. 2010,**

контакт:

Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovská univerzita, Námestie
legionárov 3, 080 01 Prešov, tel: +421 (51)7720 392, e-mail: urjk@unipo.sk

По смерті священомученика Павла П. Гойдіча, ЧСВВ (†1960), по обновленню грекокатолицької церкви вдяка Празькій яри в році 1968, зачала з благословінням папи римського систематична латинізація (словакізація) русинських грекокатоликів на Словенську. Тота тримаєть донесє.

ШКАНДАЛ по русинських селах

Русиньскы грекокатолици суть знамы тым, же веце утримують кіріломефодьскый візантський обряд як словенськы (пословакізованы) грекокатолици. Прикладом є захованя постів і постных часів. Русиньскы грекокатолици (напр. в окресах Міджілабірці, Снина, Свідник, Стара Любовня...) донесє дотримують рожественный 40-днівый піст, тзв. *філіповку*, котрый кулінує якраз на Святий вечур перед Рождеством Господа нашого Ісуса Христа. Про русинських грекокатоликів (а ясно же і про православных) є ясно, же на Святий вечур – Навечеріє Рождества Ісуса Христа є строгий піст: цілий день суть вірники голодны і на Святу вечеру їдять лем самы постны їдла – а то без молока, яєць і мяса! Зато ся уж выше тісяч років на Святий вечур на наших територіях їсть рыба...

Словенськы грекокатолици уж передрождественный піст – філіповку не дотримують і на послідній день того посту – на Святий вечур уж їдять і молочны продукты, і яйця... То є явний приклад латинізації кіріломефодьского візантського обряду, бо римокатолици (латиници) днеська свій рожественный піст – адвент уж цалком не дотримують а на Святий – Щедрий вечур є про римокатоликів нормалне, же їдять мясо, різки, капустніцю докінця з ковбасов...

Як єм в роках 1997 – 2000 служив у Требішові, в требішовскім василіанськім монастирю, єм був того свідком в дакотрых златинізованих словенських грекокатоликів, же і они на Святий вечур – хоць був строгий піст – собі варили капустніцю з ковбасов...

В наймодернішій поконціловій латиньскій термінології (подля церковного права Кодексу канонів виходных церквей) на Словенську днесь жыють вірники як русиньской церкви *sui iuris*, так і нововзникнутой словенської церкви *sui iuris*... Як видно, вірники обидвох церквей уж мають одлишну постну дисципліну і почас Рождества Господа Ісуса Христа...

З децембровым *Обіжником* (ч. 6) Пряшівського грекокатолицького архієпископства митрополита словенської церкви *sui iuris* – єзуїта-Монсінєр, ТгДр. Ян Бабяк, ПгД., роспослав по парохіях русиньской церкви *sui iuris* (до окресів Міджілабірці, Снина, Свідник, Стара Любовня...) нову шкандалізуючу „*Pôstnu disciplínu Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku schválenú Radou hierarchov (monsiňori: Babjak, Chatur a Rusnak) dňa 6. októbra 2009*“. В даній „*Постній дисципліні*...“ горі уведжены єпископы словенської церкви *sui iuris* приказують ай вірникам русиньской церкви *sui iuris*, жебы ся vzdali своєї кіріломефодьской постной традиції і приказують, же на Святий вечур Рождества і Богоявління ся треба стримувати лем од мяса (молоко і яйця ся мають їсти) і рушыть ся, наприклад, передрождественный піст філіповка, в котрім ся у Русинів стримує не лем од їдла, але є заказане ходити по забавах ці організовати вінчаньки... Архієпископ Ян Бабяк і єпископы Мілан Хаутур і Петер Руснак на кінці своєї „*Постной дисципліні*...“ імперативно наказують: „... *Protikladné tvrdenia kohokol'vek sa neberú do úvahy*...“

Тому ся інакшыми словами говорить шкандал. Шкандалізувати значить – своїм прикладом або приказом зробити дакого гіршым, як був дотеперь. Русиньскы грекокатолици не мають свого русиньского єпископа, котрый бы їх боронив перед словакізаціє і латинізаціє, а зато ся не мають на кого обернути за помочов (прямый надряджений горі уведженим єпископам – папа римський систематично ігнорує будьякы писма од Русинів, якы му адресують).

Як дахто в слідуючих роках ся буде перед Рождеством (почас філіповки) од тепер в русиньскім селі вінчати, буде то велике згіршіня (шкандал)... Єднакий шкандал буде, як „до гріха послушно“ священици будуть своїх русиньских вірників поучувати – згіршовати, же на Святий вечур Рождества ці Богоявління уж нараз можуть і мають їсти молоко і яйця... А може за пару років і ковбасу...

о. Йосафат Владимір ТІМКОВІЧ, ЧСВВ, Кошіці

Нелем штат, але і церьков бы мала решпектовати народностны права

Каждый, хто ся стрітив з русинськими перекладами євангелій, котры вышли під назвов *Тетраєвангеліє*, мі потвердить, же є то взацна публікація а про Русинів то є велика історична подія з оглядом на захованя їх ідентити. Є то публікація, котра бы мала бити в кожій віруючій русинській родині.

Змыслом той публікації але не є то, жебы ей мали дома одложеноу десь на поліції, але абы была хоснована в літургічних обрядах і віруючі бы так могли чути слово Боже в своїм материньскім языку. Так, як то є практиковане всягды на світі, де суть богослужєбны книги перекладованы до языків розлічных народів. Тот акт є реалізований в згоді з наряджінєм II. Ватиканського концілу. Вызерать то але так, же єдино грекокатолици-Русини на Словенську мають з тым проблем. **З боку найвысших представителів грекокатолицької церкви в Пряшові, Кошіцях і Братіславі дотеперь не дішло к офіційній підпорі русинських перекладів богослужєбных книг, к їх пропаганді міджі русинськими вірниками, ані к адміністративній управі, котра бы їх офіційно дозволяла хосновати в пасторачній практиці священиків.** На Словенську днесь Русинів акцептують державны органы, культурны інституції, враховано верейно-правных, якыма суть радіо, телевизія... Тыкать ся то акцептації материньского языка Русинів як неодділной части їх народної ідентити. Представителі грекокатолицької церкви (але і православной) донесє не порозуміли, яким розвитком перешла народностна політика штату і же є мінімально ризикантне ігнорувати права будькотрой народностной меншыны. **Є то позиція, котра є в роспорі нелем народностными правами Русинів, але і в роспорі з офіційнов народностнов політикою штату.** Як акценту-

ють владны представителі – Словенсько хоче решпектовати народностны права меншын на своїй території і не має інтерес о конфлікты ані з єднов з них, а тым ся не думать лем на мадярьску народност.

Говорить ся, же Ватікан є далеко, Господь Бог високо а Братіслава тыж дость далеко на то, жебы сі тот проблем усвідомила. Скорше то поважує за вопрос церкви, але в условіях, кідь на Словенську не є одлучена церьков од штату, може бы то мало інтересувати і тых компетентных у владі, котры одповідають за народностну політику штату. Матеріалне забезпечіння церквей іщі все є залежне од штатных фінанцій. Тото бы сі зась мали усвідомити церьковны представителі, а то нелем грекокатолицької, але і других церквей, котры суть на Словенську.

Русини дотеперь не мають у владных ані в політичных структурах своє заступління, абы могли о своїй ситуації на уровни парламенту або ходем посланецького мандату отворено бісідувати і інформувати словенську майоріту. Зато є на місті глядана конкретной партії, в котрій бы Русини нашли порозуміння і поміч. Доднесь Русини таку партію не нашли, на їх кривды в набожєнськім животі не має хто упозорнєвати.

Ближать ся парламентны вольбы. Каждый має слободну волю і право вирішувати. **Задумайме ся і з погляду русиньских народностных проблемів, кому даме свій голос. Не забувайме ані на то, же занедовго буде і списованя жытельства. І мы маме шансу змінити своє поставління і одказати Словенську, же сьме ту і же є то з волі того, хто є „высоко“, а може проти волі тых, котры суть „далеко“.**

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

Унія ся робила на ускоріння латинізації

Хочу реагувати на матеріал Інж. Івана Фріцького з Кошіць *Церкви виходного обряду і Русини* (НН 45 – 46/2009). Єм того погляду, же **унія ся робила зато, абы ся ускорила латинізація – зліквідовав ся одказ святого Кіріла і Мефодія, абы зникнув візантський обряд.** Унія была лем далшым ступнєм у процесі латинізації, котра ся зачала такой по смерті св. Мефодія забиванєм, мучінєм і вигнанєм приближно 200 учеників святих братів.

Пан Фріцький з Кошіць споминає політичну ситуацію, котра дозволяла витваряти грекокатолицьку віру. Може сі ані не усвідомив, же вдарив клинець по головиці. При ширіноу будьякої ідеї грає важну роль політична ситуація. Інакше то не было ані при ширіноу хрістіанства св. Кірілом і Мефодієм на нашій території. То было наше пожегання, але і наш криж. Нашым пожегнанєм было то, же к нам принесли Святе писмо, крижом ся став факт, за яких політичных условій то доказали зробити (з векшой части на території, котра была підряджена Риму). Неспорным є факт, же мінімально до дня смерті св. Мефодія ся братам подарило в ідеальній подобі реалізувати думку „грекокатолицізму“ на території, де провадили свою місію. Силом своїх особностей (ніч вецей тогды не мали) не допустили, абы ся на тій території зробило то, што ся зробило по їх смерті – насилна латинізація. **Од той doby ся на нашій території практикує лем грекокатолицізм в латиньскій подобі.** Так як у своїй добі мусили „грати“ св. Кіріл і Мефодій, причім у становлєваню правил гри ся черпали то Візантія, то Рим, так і днесь Русини мусять „грати“ в подобній ситуації. Є бесспорне, же кідь ся поперезераме до минулости, грекокатолицізм в латиньскій подобі не намагаєть нашому народному розвитку.

63 грекокатолицьких парохій, котры перешли під пряму юрисдикцію ягєрьского латиньского

єпископа в році 1646, днесь уж нїт. Но они створили ґрунт на взник кошіцького латиньского єпископату в році 1804. На Україні, де были грекокатолици сурово ліквідованы атеїзмом і православієм – днесь проквітають. **Факты з минулости нам наповідають, же пережыють лем православны Русини.** О насилній латинізації на нашій території, враховано грекокатолицізації, мож найти много матеріалів. Хто бы ся інтересовав о дану проблематику, спомяну ходем дакотры: Lutskey, Michael: *Historia Carpato – Ruthenorum Sacra et Civilis*, В. М. V., Кошіці, 2004, з новшых публікацій: Timkovič, Jozafát V., OSBM: *Rusini na Slovensku v cirkevných dokumentoch* Ужгород, 2006. **Мілан СЕМАНЧИК**, Тренчин

ЧАС ЗАПЛАТИТИ ПЕРЕДПЛАТНЕ

Народны новинки – 2. класа: Словенсько – 8,50 €, Чесько – 23 €, Европа – 25 €, остатні штаты – 28 € або 44 \$, **1. класа:** Чесько – 25 €, Европа – 27 €, остатні штаты – 32 € або 49 \$, **Русин – 2. кл.:** Словенсько – 5 €, Чесько – 20 €, Европа – 22 €, остатні штаты – 25 € або 39 \$, **1. кл.:** остатні штаты – 29 € або 44 \$. Заплатити мож банковым чеком (загранічны), приложеном поштовов поукажков (домашні) або на ч. рахунку: 1386912153/0200. Name, Address: **Rusyn a Narodny novinky, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, Slovak Republic.** IBAN: SK540200000001386912153, SWIFT: SUBASKBX, Všeobecná úverová banka, a. s., Mlynské nivy 1, 829 90 Bratislava, SR, telex: 93 297, 93 347, over VÚB, pobočka Prešov, Masarykova 13, 081 86 Prešov.

Ваша редакція
допереду дякує Вам вшыткым.

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Култура народностных меншын 2009. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 051/772 56 29. Реґістрачне ч. **EV 327/08, MIČ 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять бити згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: **www.rusynacademy.sk,**
http://narodny-novinky.presov.sk, E-mail: **rusyn@stonline.sk**

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2